ВІДГУК

офіційного опонента
докторки юридичних наук, професорки **ЧЕХОВСЬКОЇ Ірини Василівни**
на дисертацію **МАМКИ Валерії Віталіївни**
«Адміністративно-правове забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців Збройних сил України», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань
08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність обраної теми дослідження. Україна зазнає протягом останніх десятиріч суттєві трансформації у сфері забезпечення національної безпеки, оборони та соціального захисту військовослужбовців. В умовах повномасштабної збройної агресії РФ проти України особливого значення набуває формування ефективної системи медичної та психологічної реабілітації осіб, які брали участь у бойових діях та зазнали фізичних та психоемоційних травм. Це зумовлює необхідність удосконалення адміністративно-правових механізмів забезпечення реабілітаційної допомоги, а також підвищення ефективності діяльності суб'єктів публічного адміністрування у відповідній сфері.

Медична та психологічна реабілітація військовослужбовців є невід'ємною складовою державної політики у сфері охорони здоров'я, соціального забезпечення та відновлення людського потенціалу держави. Водночас сучасний стан нормативно-правового регулювання цієї сфери свідчить про наявність низки проблем, пов'язаних із фрагментарністю законодавства, недостатньою координацією між суб'єктами публічного управління та потребою у впровадженні комплексного міжвідомчого підходу до організації реабілітаційної допомоги.

Таким чином, тема дисертаційного дослідження В.В. Мамки є науково обґрунтованою та актуальною, а також, має вагоме теоретичне і практичне значення для розвитку адміністративного права, удосконалення державної політики у сфері реабілітації військовослужбовців, а також для подальшого вдосконалення механізмів публічного управління у сфері медичної та психологічної реабілітації в умовах воєнного стану.

Варто зауважити, що дисертацію виконано здобувачкою відповідно до науково-дослідної тематики кафедри службового та медичного права Навчально-наукового інституту права КНУ ім. Тараса Шевченка «Стратегічні напрями розвитку службового та медичного права в умовах євроінтеграції України» (№ 0125U000926 від 05 лютого 2025 року), що охоплює проблематику адміністративно-правового забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців як пріоритетного напряму державної політики та наукових досліджень.

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 355 /К/24
«3» 06 2026 р.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих в дисертації. Дисертаційне дослідження В.В. Мамки включає анотацію, вступ, три розділи (вісім підрозділів), висновки, список використаних джерел та додатки.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, є належним чином обґрунтованими, логічно послідовними та такими, що мають теоретичне і практичне значення. Вони ґрунтуються на комплексному аналізі Конституції України, чинного адміністративного законодавства та нормативно-правового регулювання у сфері медичної й психологічної реабілітації військовослужбовців, а також практики Європейського суду з прав людини, Верховного Суду та нормативно-правових актів, прийнятих у сфері забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців в умовах воєнного стану.

Обґрунтованість отриманих результатів забезпечується використанням комплексу загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження, застосування яких спрямоване на досягнення поставленої мети – удосконалення адміністративно-правового забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України. Застосування діалектичного методу дало змогу дослідити взаємозв'язок процесів реформування системи охорони здоров'я, реабілітаційної допомоги та трансформації державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців. Історико-правовий метод використано для висвітлення основних етапів становлення та розвитку системи медичної і психологічної реабілітації військовослужбовців в Україні.

Системно-структурний метод забезпечив можливість визначити місце медичної та психологічної реабілітації у системі державної політики у сфері охорони здоров'я та національної безпеки, а також охарактеризувати систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення у відповідній сфері. Формально-юридичний метод застосовано для аналізу нормативно-правових актів, що регламентують порядок надання реабілітаційної допомоги військовослужбовцям, а також для визначення правового статусу суб'єктів публічного адміністрування у цій сфері.

Порівняльно-правовий метод сприяв дослідженню зарубіжного досвіду організації систем медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців, зокрема у державах-членах НАТО та Європейського Союзу, що дозволило виокремити позитивні практики та визначити можливості їх імплементації в Україні. Прогностичний метод використано для формулювання пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення реабілітаційної сфери в умовах сучасних безпекових викликів.

Крім того, у дослідженні застосовано методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, узагальнення й моделювання, що в сукупності забезпечило формування науково обґрунтованих висновків і практично значущих рекомендацій.

Аналіз наукових джерел є достатньо репрезентативним та охоплює праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі адміністративного, медичного та соціального права, що дозволило авторці сформувати аргументовану власну наукову позицію щодо проблем адміністративно-правового забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців, а предметом дослідження – адміністративно-правове забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України. Обрані методи дослідження повною мірою корелюються з поставленими у роботі завданнями та забезпечують досягнення визначеної мети дослідження.

Структура дисертації передбачає послідовний та логічний виклад матеріалу. У першому розділі досліджено теоретико-правові та методологічні засади медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців, проаналізовано понятійно-категоріальний апарат та сучасні підходи до формування державної політики у сфері реабілітації. Другий розділ присвячено характеристиці адміністративно-правового забезпечення системи медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців, визначенню суб'єктів публічного адміністрування, особливостей нормативного регулювання та організаційного забезпечення відповідної діяльності. У третьому розділі досліджено зарубіжний досвід функціонування систем реабілітації військовослужбовців, а також сформульовано пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України.

Загалом структура дисертаційного дослідження забезпечує логічний перехід від теоретичного осмислення проблематики до аналізу чинного правового регулювання та вироблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення реабілітаційної сфери.

Значний обсяг авторських висновків, пропозицій та узагальнень свідчить про самостійний характер проведеного дослідження, наукову зрілість дисертантки та вагомий внесок у розвиток науки адміністративного права.

Достовірність та новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.

Положення, винесені на захист, є науково обґрунтованими, логічно вмотивованими та достовірними, що підтверджується використанням належної методологічної бази, аналізом чинного законодавства, судової практики, доктринальних джерел, а також нормативно-правового регулювання у сфері

медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців. Сукупність отриманих теоретичних результатів і сформульованих положень спрямована на вирішення актуальних проблем удосконалення адміністративно-правового забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців та становить вагомий внесок у розвиток науки адміністративного права.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексних досліджень, у межах якого розглянуто теоретико-правові та прикладні проблеми адміністративно-правового забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України в умовах воєнного стану. Основні результати дослідження, що характеризуються науковою новизною, мають важливе теоретичне й практичне значення.

Уперше:

– запропоновано авторські визначення понять «медична реабілітація військовослужбовців», «психологічна реабілітація військовослужбовців», «адміністративно-правові засади діяльності суб'єктів забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців»;

– доведено, що медична та психологічна реабілітація військовослужбовців не можуть бути взаємозамінними видами, а навпаки, є взаємодоповнювальними, але змістовно самостійними складовими єдиного реабілітаційного процесу, оскільки фізичне здоров'я та психічний стан військовослужбовців впливають один на одного.

Удосконалено:

– теоретичні положення щодо розуміння понять «принципи діяльності суб'єктів забезпечення медичної та психологічної реабілітації», «адміністративно-правові форми діяльності публічної адміністрації щодо забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців», «адміністративно-правові методи діяльності публічної адміністрації щодо забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців»;

– науково обґрунтовану систематизацію та деталізацію складу суб'єктів адміністративно-правового забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців шляхом їх поділу на три взаємопов'язані групи суб'єктів;

– класифікацію принципів діяльності суб'єктів забезпечення медичної та психологічної реабілітації за критеріями сфери дії та функціонального змісту;

– поділ спеціальних принципів діяльності суб'єктів забезпечення медичної та психологічної реабілітації на галузеві та інституційні;

– наукові підходи щодо доповнення системи спеціальних принципів новими принципами: травмоорієнтованості, координаційної взаємодії, реінтеграції та адаптивності;

– видову класифікацію адміністративно-правових методів публічного адміністрування у контексті забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців на правові, організаційні та економічні;

– поділ адміністративно-правових форм діяльності публічної адміністрації у сфері забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців на правові та неправові.

Дістали подальшого розвитку:

– наукові підходи щодо необхідності подолання кадрового дефіциту через оновлення освітніх програм, прискорені програми підготовки та перепідготовки фахівців, що спеціалізуватимуться на медичній та психологічній реабілітації, а також створення належних умов і фінансового забезпечення для заохочення та стимулювання спеціалістів;

– наукові положення щодо системи ефективної медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців на підставі узагальнення зарубіжного досвіду США, Великої Британії, Ізраїлю та Хорватії, що дозволило визначити її ключові структурні складові та інституційні моделі;

– наукові підходи щодо розширення складу організаційних суб'єктів адміністративно-правового забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців шляхом включення Офісу Військового омбудсмана і Радника-уповноваженого Президента України з питань реабілітації учасників бойових дій як елементів системи зовнішнього та внутрішнього контролю якості й захисту прав;

– положення щодо становлення та розвитку державної політики України у сфері медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців у ретроспективному та сучасному вимірах із виокремленням трьох основних етапів;

– положення щодо виокремлення окремої підкатегорії суб'єктів забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців кадрово-наукового забезпечення, до якої віднесено університети та наукові установи;

– положення щодо визначення оптимальної траєкторії реформування системи реабілітації, яка полягає у систематизації законодавства з одночасною уніфікацією базових понять і процедур, забезпеченні організаційної визначеності шляхом створення постійно діючого міжвідомчого координаційного органу та поетапній цифровізації процедур на засадах принципу «єдиного вікна».

Відтак, виходячи із змісту проведеного дослідження, здобувачка сформувала цілісну концепцію адміністративно-правового забезпечення медичної та

психологічної реабілітації військовослужбовців, спрямовану на підвищення ефективності функціонування системи реабілітаційної допомоги, удосконалення міжвідомчої координації, забезпечення доступності та безперервності реабілітаційних послуг, а також адаптацію національної системи реабілітації до сучасних безпекових викликів.

Практичне значення одержаних результатів дослідження. Сформульовані у дисертації положення, висновки та рекомендації можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері – для подальшого теоретичного дослідження проблем адміністративно-правового забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців, зокрема безпосередньо у процесі отримання ветеранами реабілітаційних послуг;

– у правотворчій діяльності – для вдосконалення нормативно-правового регулювання у сфері медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців, у тому числі під час розроблення проєктів законів і підзаконних актів, що визначають порядок, механізми та гарантії надання реабілітаційних послуг;

– у правозастосовній діяльності – з метою підвищення ефективності реалізації адміністративно-правових процедур щодо забезпечення доступності, безперервності та якості медичної й психологічної реабілітації військовослужбовців;

– у навчальному процесі – при розробці та викладанні навчальних дисциплін «Публічне адміністрування у сфері охорони здоров'я», «Медичне право».

Практична значущість дисертаційного дослідження підтверджується, зокрема, участю авторки у міжнародному проєкті «DAISI Ukraine», який реалізується Інститутом психіатрії КНУ спільно з Queen Mary University of London та Асоціацією психіатрів України за підтримки National Institute for Health and Care Research (NIHR). Проєкт спрямований на вдосконалення системи психічного здоров'я шляхом розвитку мобільних мультидисциплінарних команд психологічної допомоги в громадах, що відповідає сучасним міжнародним стандартам та є особливо важливим в умовах воєнного стану.

Повнота викладення наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях. Дисертація є самостійною науковою працею, результати та основні положення якої отримані авторкою особисто. Сформульовані у роботі висновки й рекомендації грунтуються на власних наукових дослідженнях здобувачки, проведених із використанням сучасних адміністративно-правових та міждисциплінарних підходів. У роботі належним чином використано посилання на актуальні наукові джерела, нормативно-правові акти та результати сучасних наукових досліджень у сфері медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладено у 4 наукових публікаціях, з яких одна написана у співавторстві та опублікована в міжнародному науковому журналі, що індексується у наукометричній базі Scopus, а також у 3 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України. Кількість та якість наукових публікацій здобувачки свідчать про належний рівень апробації результатів дисертаційного дослідження, їх наукову цінність та відповідність вимогам, встановленим для здобуття ступеня доктора філософії.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація В.В. Мамки «Адміністративно-правове забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року.

Змістове наповнення розділів дисертації узгоджується із темою дослідження, а структура роботи характеризується логічністю та послідовністю викладення матеріалу. Висновки, сформульовані авторкою за результатами проведеного дослідження, є аргументованими, належним чином обґрунтованими та підтвердженими положеннями чинного законодавства, науковими джерелами та результатами аналізу практики функціонування системи медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців.

Оформлення дисертації відповідає встановленим нормативним вимогам. Анотація до дисертації повною мірою відповідає її змісту, структурі та основним результатам дослідження. Вона стисло та змістовно відображає актуальність теми, мету, завдання, наукову новизну та практичне значення дисертаційної роботи.

У дисертації відсутні порушення академічної доброчесності, зокрема прояви академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів дослідження. Авторка належним чином використовує наукові джерела та дотримується принципів академічної етики. У роботі простежується чітке розмежування власних наукових результатів і положень, отриманих у співавторстві. Таким чином, підстави для сумнівів у достовірності результатів дослідження або дотриманні здобувачкою принципів академічної доброчесності відсутні.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи актуальність обраної теми, належний науковий рівень виконаного В.В. Мамкою дослідження, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, їх наукову новизну, а також теоретичну й практичну значущість для вирішення актуальних проблем адміністративно-правового забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців,

доцільно звернути увагу на окремі положення дисертаційної роботи, що мають дискусійний характер і потребують додаткового обговорення.

У зв'язку з цим видається можливим висловити певні зауваження та пропозиції щодо окремих аспектів дослідження, зокрема:

1. У підрозділі 3.1. роботи авторка пропонує комбіновану модель, яка поєднує елементи спеціалізованого відомства, інтегрованої цивільної системи та військової опіки. Водночас у роботі недостатньо розкрито критерії відбору саме цих елементів та їх сумісність в умовах української системи публічного адміністрування. Доцільним було б більш детально обґрунтувати інституційну, фінансову та процедурну спроможність держави реалізувати запропоновану модель без створення надмірного адміністративного навантаження або дублювання функцій.

2. Запропоноване законодавче закріплення принципу довгострокової (у разі потреби – довічної) державної опіки (стор. 193 роботи) є концептуально обґрунтованим, однак потребує більшої правової визначеності. Зокрема, доцільно уточнити критерії застосування такого підходу, межі зобов'язань держави, механізми періодичного перегляду потреб особи та співвідношення з принципами адресності й раціонального використання бюджетних ресурсів.

Зазначені зауваження можуть бути враховані для оптимізації викладу проведеного дослідження, проте вони не ставлять під сумнів отримані дисертанткою наукові результати та досягнення, мають дискусійний характер і є суто рекомендаційними.

Загальний висновок та оцінка дисертації. Дисертаційна робота Мамки Валерії Віталіївни на тему «Адміністративно-правове забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України» є самостійним, комплексним і завершеним науковим дослідженням, у межах якого отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають важливе теоретичне та практичне значення для розвитку науки адміністративного права та вдосконалення механізмів публічного адміністрування у сфері реабілітації військовослужбовців.

У процесі виконання дисертаційного дослідження авторка продемонструвала високий рівень теоретичної підготовки, ґрунтовне володіння методологією наукового пізнання, здатність до комплексного аналізу нормативно-правового регулювання, наукових підходів та практичних аспектів функціонування системи медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців. Робота характеризується самостійністю наукового пошуку, логічністю викладу матеріалу та наявністю аргументованих авторських висновків і пропозицій.

Сформульовані у дисертації положення, висновки та рекомендації щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення медичної та психологічної

реабілітації військовослужбовців свідчать про належний рівень фахової підготовки здобувачки та достатній науково-теоретичний і методологічний рівень проведеного дослідження. Дисертація вирізняється системністю, послідовністю та чіткістю викладення матеріалу, а також належним ступенем обґрунтованості наукових положень.

Аналіз наукових публікацій за темою дисертаційного дослідження підтверджує належний рівень апробації його основних результатів, актуальність обраної тематики та практичну значущість сформульованих авторкою висновків і рекомендацій.

Актуальність теми дослідження, чіткість визначення мети та завдань, належний рівень обґрунтованості наукових положень, наукова новизна одержаних результатів, а також логічність і цілісність структури дисертації дають підстави стверджувати, що дисертаційна робота успішно вирішує важливе наукове завдання у сфері адміністративного права.

З огляду на викладене, дисертація на тему «Адміністративно-правове забезпечення медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із подальшими змінами), Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502) та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 та зареєстрованим в Міністерстві юстиції 12 України 03 лютого 2017 року за № 155/3002,3 а її авторка – Мамка Валерія Віталіївна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:
професорка кафедри цивільного права та процесу
Державного податкового університету,
докторка юридичних наук, професорка **Ірина ЧЕХОВСЬКА**

Державний податковий університет
Підпис Чеховської засвідчую:
Учений секретар
«13» 10 2026 р.

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 355.4/2
«3» 06 2026 р.